

USTAWA
z dnia 17 maja 1989 r.

o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:

- wypełniając zobowiązania określone w Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
  - kierując się zasadami przyjętymi w Karcie Narodów Zjednoczonych, w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, Akcie Końcowym Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Deklaracji o wyeliminowaniu wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji z powodów religijnych lub przekonań,
  - mając na celu dobro osoby ludzkiej oraz potrzebę współdziałania wszystkich obywateli dla rozwoju kraju, dla bezpieczeństwa narodu i państwa polskiego
- stanowi, co następuje:

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 1989 r. Nr 29, poz. 154, z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321, Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 95, poz. 425 i Nr 107, poz. 459, z 1993 r. Nr 7, poz. 34; z 1994 r. Nr 1, poz. 3; z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 90, poz. 557, Nr 96, poz. 590, Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 757, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268, z 2004 r. Nr 68, poz. 623, z 2009 r. Nr 219, poz. 1710, z 2010 r. Nr 106, poz. 673, Nr 224, poz. 1459, z 2011 r. Nr 18, poz. 89.

Dział I
Kościół Katolicki w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

wykładnia TK z dnia 24 czerwca 1992 r. (Dz. U. Nr 52, poz. 250) dot. art. 61.

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

Kościół Katolicki, zwany dalej "Kościołem", działa w Rzeczypospolitej Polskiej we wszystkich swoich obrządkach.

Art. 2.

Kościół rządzi się w swych sprawach własnym prawem, swobodnie wykonuje władzę duchowną i jurysdykcyjną oraz zarządza swoimi sprawami.

Art. 3.

1. Ustawa niniejsza określa zasady stosunku Państwa do Kościoła, w tym jego sytuację prawną i majątkową.

2. W sprawach odnoszących się do Kościoła, nie uregulowanych niniejszą ustawą, stosuje się powszechnie obowiązujące przepisy prawa, o ile nie są sprzeczne z wynikającymi z niej zasadami.

Art. 4.

1. Komisja Wspólna przedstawicieli Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Konferencji Episkopatu Polski, składająca się z ich upoważnionych przedstawicieli, w uzgodnionej liczbie na zasadzie parytetu, zwana dalej "Komisją Wspólną", rozpatruje problemy związane z rozwojem stosunku między Państwem i Kościołem oraz sprawy interpretacji niniejszej ustawy i jej wykonywania.
2. Przepis ust. 1 nie narusza właściwości organów państwowych ani organów Kościoła, jak również kompetencji Stolicy Apostolskiej.

Rozdział 2

Osoby prawne Kościoła i ich organy

Art. 5.

1. W skład struktury organizacyjnej Kościoła wchodzi osoby prawne wymienione w art. 6–10.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o władzy kościelnej, rozumie się przez to organ właściwej kościelnej osoby prawnej.

Art. 6.

1. Osobą prawną Kościoła o zasięgu ogólnopolskim jest Konferencja Episkopatu Polski.
2. Organami Konferencji Episkopatu Polski są:
  - 1) Prezydium Konferencji Episkopatu Polski,
  - 2) Rada Główna Konferencji Episkopatu Polski,
  - 3) Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski.
3. W sprawach majątkowych Konferencję Episkopatu Polski reprezentuje jej Prezydium. Do składania oświadczeń woli jest uprawniony każdy z jego członków.

Art. 7.

1. Osobami prawnymi są następujące terytorialne jednostki organizacyjne Kościoła:
  - 1) metropolie,
  - 2) archidiecezje,
  - 3) diecezje,
  - 4) administratury apostolskie,
  - 5) parafie.
2. Osobami prawnymi są również:
  - 1) kościoły rektoralne (rektoraty),
  - 2) Caritas Polska,

- 3) Caritas diecezji,
  - 4) Papieskie Dzieła Misyjne.
3. Organami osób prawnych wymienionych w ust. 1 i 2 są:
- 1) dla metropolii gnieźnieńskiej – metropolita gnieźnieński, Prymas Polski, dla innych metropolii – metropolita,
  - 2) dla archidiecezji – arcybiskup archidiecezjalny lub administrator archidiecezji,
  - 3) dla diecezji – biskup diecezjalny lub administrator diecezji,
  - 4) dla administratury apostolskiej – administrator apostolski,
  - 5) dla parafii – proboszcz lub administrator parafii,
  - 6) dla kościoła rektoralnego – rektor,
  - 7) dla Caritas Polskiej – dyrektor,
  - 8) dla Caritas diecezji – dyrektor,
  - 9) dla Papieskich Dzieł Misyjnych – dyrektor krajowy.
4. Ilekroć w ustawie używa się określenia "biskup diecezjalny", rozumie się przez to organy osób prawnych wymienione w ust. 3 pkt 2–4.

Art. 8.

1. Osobami prawnymi są następujące personalne jednostki organizacyjne Kościoła:
- 1) Ordynariat Polowy,
  - 2) kapituły,
  - 3) parafie personalne,
  - 4) Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonnych Męskich,
  - 5) Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonnych Żeńskich,
  - 6) instytuty życia konsekrowanego (instytuty zakonne i instytuty świeckie) oraz stowarzyszenia życia apostolskiego; te instytuty i stowarzyszenia zwane są dalej "zakonami",
  - 7) prowincje zakonów,
  - 8) opactwa, klasztory niezależne, domy zakonne,
  - 9) wyższe i niższe seminaria duchowne diecezjalne,
  - 10) wyższe i niższe seminaria duchowne zakonne, jeżeli, w myśl przepisów danego zakonu, mają charakter samoistny.
2. Organami osób prawnych wymienionych w ust. 1 są:
- 1) dla Ordynariatu Polowego – ordynariusz polowy,
  - 2) dla kapituły – prepozyt albo dziekan,
  - 3) dla parafii personalnej – proboszcz lub administrator parafii,
  - 4) dla Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonnych – przewodniczący (przewodnicząca) Konsulty Wyższych Przełożonych Zakonnych,
  - 5) dla zakonów – wyższy przełożony (przełożona),
  - 6) dla prowincji zakonnej – przełożony (przełożona) prowincji,
  - 7) dla opactwa – opat (przełożona),
  - 8) dla klasztoru niezależnego i domu zakonnego – przełożony (przełożona),

- 9) dla wyższego seminarium duchownego – rektor,
  - 10) dla niższego seminarium duchownego – dyrektor.
3. Organy osób prawnych zakonnych mogą używać innych nazw, stosownie do tradycji danej osoby prawnej.

Art. 9.

1. Osobami prawnymi są:
  - 1) Katolicki Uniwersytet Lubelski,
  - 2) Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie,
  - 3) Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu,
  - 4) Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu,
  - 5) Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie oraz jego dwie sekcje: św. Jana Chrzciciela i św. Andrzeja Boboli "Bobolanum",
  - 6) Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie,
  - 7) kościelne instytuty naukowe i dydaktyczno-naukowe kanonicznie erygowane.
2. Status prawny Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie określa ustawa o szkolnictwie wyższym. Statut tej Akademii zatwierdza minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wyznań religijnych i właściwa władza kościelna.

Art. 10.

Inne jednostki organizacyjne Kościoła mogą uzyskać osobowość prawną w drodze rozporządzenia Ministra–Kierownika Urzędu do Spraw Wyznań.

Art. 11.

Kościelna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej.

Art. 12.

Kościelne wydawnictwa, zakłady wytwórcze, usługowe i handlowe, zakłady charytatywno-opiekuńcze, szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze, nie posiadające osobowości prawnej, działają w ramach kościelnych osób prawnych, które je powołały.

Art. 13.

1. Kościelne jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 7 i 8 oraz art. 9 ust. 1 pkt 7, nabywają osobowość prawną z chwilą powiadomienia właściwego organu administracji państwowej o ich utworzeniu przez władzę kościelną, jeżeli ratyfikowane umowy nie stanowią inaczej.
2. Jeżeli przepis prawa lub ratyfikowane umowy nie stanowią inaczej, właściwym organem administracji państwowej jest:

- 1) odnośnie do osób prawnych wymienionych w art. 7 ust. 1 pkt 1–4, art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3, art. 8 ust. 1 pkt 1, 6 i 7 oraz art. 9 ust. 1 pkt 7 – minister właściwy do spraw wyznań religijnych,
  - 2) w pozostałych przypadkach – wojewoda.
3. Powiadomienie powinno zawierać:
- 1) nazwę kościelnej osoby prawnej,
  - 2) jej siedzibę,
  - 3) określenie granic terenu jej działania – w odniesieniu do osób o zasięgu terytorialnym.
4. Właściwa władza kościelna powiadamia niezwłocznie organ administracji państwowej wymieniony w ust. 2 o:
- 1) zmianach dotyczących nazwy i siedziby kościelnej osoby prawnej oraz o zmianie jej granic,
  - 2) połączeniu, podziale i zniesieniu kościelnej osoby prawnej.
5. Odpis powiadomienia, o którym mowa w ust. 3 i 4, z umieszczonym na nim potwierdzeniem odbioru, jest dowodem uzyskania osobowości prawnej.
6. Utworzenie jednostki organizacyjnej zakonu, który istnieje za granicą, a dotąd nie działał w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, wymaga konsultacji między Sekretariatem Konferencji Episkopatu Polski a ministrem właściwym do spraw wyznań religijnych.

Art. 14.

O powołaniu i odwołaniu osoby sprawującej funkcje organu osoby prawnej władza kościelna powiadamia właściwy organ administracji państwowej, jeżeli ratyfikowane umowy nie stanowią inaczej. Powiadomienie obejmuje imię i nazwisko, obywatelstwo oraz miejsce zamieszkania danej osoby.

Dział II

Działalność Kościoła

Rozdział 1

Kult publiczny

Art. 15.

1. Organizowanie kultu publicznego i jego sprawowanie podlega władzy kościelnej.
2. Publiczne sprawowanie kultu nie wymaga zawiadomienia, jeżeli odbywa się:
  - 1) w kościołach, kaplicach, budynkach kościelnych i na gruntach kościelnych oraz w innych pomieszczeniach służących katechizacji lub organizacjom kościelnym,
  - 2) w innych miejscach, z wyłączeniem dróg i placów publicznych oraz pomieszczeń użyteczności publicznej; publiczne sprawowanie kultu na drogach, placach publicznych oraz w pomieszczeniach użyteczności publicznej

podlega uzgodnieniu z właściwym organem sprawującym zarząd lub upoważnionym do dysponowania nimi.

3. Religijne uroczystości pogrzebowe i nabożeństwa za zmarłych mogą być sprawowane na cmentarzach komunalnych przy zachowaniu obowiązujących przepisów porządkowych.

Art. 15a.

1. Małżeństwo zawarte w formie przewidzianej przez prawo kanoniczne wywiera takie skutki, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, jeżeli spełnione zostały wymagania określone w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.
2. Osobę duchowną, przed którą składa się oświadczenia o zawarciu małżeństwa, określa prawo kanoniczne.

Art. 16.

1. Organizowanie procesji, pielgrzymek lub innych imprez o charakterze religijnym na drogach publicznych wymaga uzgodnienia, w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego, z właściwymi organami administracji rządowej lub samorządowej.
2. Przepisu ust.1 nie stosuje się w przypadkach konduktów pogrzebowych odbywających się stosownie do miejscowego zwyczaju.

Art. 17.

1. Niedziele i następujące święta katolickie, zwanej dalej "świętami", są dniami wolnymi od pracy:
  - 1) 1 stycznia – uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi (dzień Nowego Roku),
    - 1a) 6 stycznia – Święto Trzech Króli,
  - 2) drugi dzień Wielkiej Nocy,
  - 3) dzień Bożego Ciała,
  - 4) 15 sierpnia – uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny,
  - 5) 1 listopada – dzień Wszystkich Świętych,
  - 6) 25 grudnia – pierwszy dzień Bożego Narodzenia,
  - 7) 26 grudnia – drugi dzień Bożego Narodzenia.
2. Zmiana uregulowań, o których mowa w ust. 1, wymaga uprzedniego uzgodnienia między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Konferencją Episkopatu Polski.

Rozdział 2

Katecheza i szkolnictwo

Art. 18.

1. Państwo uznaje prawo Kościoła do nauczania religii oraz religijnego wychowania dzieci i młodzieży, zgodnie z wyborem dokonany przez rodziców lub prawnych opiekunów.

2. Dzieci i młodzież szkolna, młodzież pracująca i osoby dorosłe korzystają z nauczania religii – zgodnie z programem ustalonym przez władzę kościelną.
3. Nauczanie religii, jako wewnętrzna sprawa Kościoła, jest organizowane przez parafie i domy zakonne pod zwierzchnictwem biskupa diecezjalnego.

Art. 19.

1. Nauczanie religii dzieci i młodzieży odbywa się w punktach katechetycznych organizowanych w kościołach, kaplicach i budynkach kościelnych, a także w innych pomieszczeniach udostępnionych na ten cel przez osobę uprawnioną do dysponowania pomieszczeniem.
2. Nauczanie religii uczniów szkół publicznych może odbywać się również w szkołach na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

Art. 20.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić szkoły oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach organizacyjnych i programowych określonych przez odpowiednie ustawy. Mają one charakter katolicki i podlegają władzy kościelnej.
2. (skreślony).
3. Diecezje i zakony mają prawo zakładać i prowadzić niższe seminaria duchowne. W zakresie realizacji programu szkół ogólnokształcących i uzyskiwania świadectw dojrzałości podlegają one nadzorowi Ministra Edukacji Narodowej.

Art. 21.

1. Do nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez kościelne osoby prawne, a także świeckich nauczycieli w niższych seminariach duchownych stosuje się prawa i obowiązki ustalone dla nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w państwowych szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych oraz opiekuńczo-wychowawczych, z uwzględnieniem ust. 2.
2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, na wniosek Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski, może określić, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres uprawnień i obowiązków nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w niepublicznych przedszkolach i niepublicznych placówkach działających na podstawie przepisów o systemie oświaty oraz niepublicznych placówkach działających na podstawie przepisów o pomocy społecznej prowadzonych przez kościelne osoby prawne.
3. Pracownikom szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, nie będącym nauczycielami lub wychowawcami, przysługują uprawnienia i świadczenia przewidziane dla tej kategorii pracowników zatrudnionych w państwowych szkołach i placówkach.

Art. 22.

1. Uczącym się w szkołach, o których mowa w art. 20 ust. 1 i 3, przysługują świadczenia społecznej służby zdrowia i ulgi w opłatach za przejazdy publicznymi środkami lokomocji na równi z uczniami szkół państwowych.
2. Rodzicom lub opiekunom prawnym uczniów szkół kościelnych, wymienionych w art. 20 ust. 1 i 3, przysługuje prawo do zasiłków rodzinnych.
3. Uczącym się w szkołach kościelnych mogą być przyznawane, przez kościelne osoby prawne, stypendia lub inne świadczenia socjalne.

Art. 22 traci moc w zakresie uregulowanym (Dz. U. 1997 r. Nr 28, poz. 153 – art. 170 pkt 12) z dniem 1.01.1999 r.

Art. 23.

1. Konferencji Episkopatu Polski, diecezjom i zakonom przysługuje prawo zakładania i prowadzenia wyższych seminariów duchownych, a w trybie określonym w ust. 2 i 3 – innych wyższych uczelni.
2. Status wyższych uczelni papieskich oraz tryb i zakres uznawania przez Państwo kościelnych stopni i tytułów naukowych regulują umowy między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Konferencją Episkopatu Polski.
3. Tworzenie szkół wyższych o zakresie nauczania szerszym niż określony w ust. 1 i 2 następuje w drodze ustawy na wniosek Konferencji Episkopatu Polski, z zastrzeżeniem ust. 3a.
- 3a. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić wyższe szkoły zawodowe na zasadach określonych w ustawie o wyższych szkołach zawodowych.
4. Do wykładowców, wychowawców, pracowników oraz uczących się w szkołach wymienionych w ust. 1, 3 i 3a stosuje się przepisy art. 21 i 22.
5. Władzy kościelnej przysługuje także prawo erygowania kościelnych instytutów naukowych i naukowo-dydaktycznych. Nie korzystają one z uprawnień przewidzianych w ust. 1–4.

Art. 24.

Osoby duchowne i członkowie zakonów mają prawo kształcenia się w szkołach państwowych wszystkich stopni i rodzajów. Podlegają oni obowiązującym przepisom, zachowując jednak prawo do noszenia stroju duchownego.

Rozdział 3**Duszpasterstwo wojskowe i służba wojskowa osób duchownych****Art. 25.**

1. Wszystkim osobom pełniącym służbę wojskową, a także ich rodzinom, zapewnia się swobodę spełniania lub niespełniania, zależnie od ich woli, praktyk religijnych.
2. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej zapewnia się możliwość uczestniczenia – poza terenem jednostek wojskowych – we Mszy św. w niedziele i święta oraz w innych zwyczajowych praktykach religijnych organizowanych w kościołach garnizonowych lub niegarnizonowych, jeśli nie koliduje to z ważnymi obowiązkami służbowymi.

3. Kapelani wojskowi troszczą się o realizację zasad zawartych w ust. 1 i 2, w szczególności przez indywidualny kontakt z dowódcami jednostek wojskowych oraz z żołnierzami.
4. Kapelani wojskowi mają pełną swobodę stałego kontaktowania się z żołnierzami na terenie jednostek wojskowych, w terminach uzgodnionych z dowódcami tych jednostek.

Art. 26.

1. Do kapelanów wojskowych mają zastosowanie przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Kapelani stanowią wyodrębniony korpus osobowy żołnierzy zawodowych.
2. Kapelani wojskowi podlegają w zakresie służby wojskowej organom wojskowym, a w zakresie duszpasterstwa – władzom kościelnym.
3. Statut duszpasterstwa wojskowego opracowywany jest z uwzględnieniem właściwości wynikających z ust.2. Statut uchwała Konferencja Episkopatu Polski, a ogłasza Minister Obrony Narodowej.

Art. 27.

1. Do czasu powołania Ordynariatu Polowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1, duszpasterstwem wojskowym kieruje Generalny Dziekan Wojska Polskiego, jako naczelny kapelan wojskowy. Jego organem wykonawczym jest Generalny Dziekanat Wojska Polskiego.
2. Generalnego Dziekana Wojska Polskiego, po uprzednim uzgodnieniu jego kandydatury z Konferencją Episkopatu Polski, powołuje spośród kapelanów wojskowych Minister Obrony Narodowej. Biskup diecezjalny udziela Generalnemu Dziekanowi Wojska Polskiego jurysdykcji kościelnej.
3. Generalny Dziekan Wojska Polskiego przestaje pełnić swoje funkcje z chwilą:
  - 1) zwolnienia go z zawodowej służby wojskowej,
  - 2) przyjęcia jego prośby o rezygnację przez Ministra Obrony Narodowej lub władzę kościelną,
  - 3) odwołania go ze stanowiska przez Ministra Obrony Narodowej lub władzę kościelną.
4. Decyzje, o których mowa w ust. 3, wymagają wspólnego uzgodnienia.

Art. 28.

1. Generalny Dziekan Wojska Polskiego, w porozumieniu z biskupem diecezjalnym, przedstawia Ministrowi Obrony Narodowej wniosek w sprawie powołania kapelana wojskowego i zwolnienia go z zawodowej służby wojskowej.
2. Generalny Dziekan Wojska Polskiego, w porozumieniu z biskupem diecezjalnym i organem wojskowym określonym w statucie duszpasterstwa wojskowego, wyznacza kapelana wojskowego na stanowisko rektora kościoła garnizonowego i odwołuje go.
3. Na wniosek Generalnego Dziekana Wojska Polskiego biskup diecezjalny udziela jurysdykcji rektorowi kościoła garnizonowego lub innemu kapelanowi wojsko-

wemu, chyba że przeciwko temu przemawiają przewidziane prawem kanonicznym względy kościelne.

4. Tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, oraz następstwa odmowy udzielenia jurysdykcji lub jej cofnięcia określa statut duszpasterstwa wojskowego.
5. Tryb tworzenia personalnych parafii wojskowych i terytorialnych parafii przy kościołach garnizonowych określa statut duszpasterstwa wojskowego.

Art. 29.

1. Przepisy dotyczące odraczania zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie nauki mają zastosowanie również do alumnów wyższych seminariów duchownych oraz nowicjuszy zakonnych.
2. Duchowni po otrzymaniu święceń i członkowie zakonów po złożeniu profesji wieczystej zostają przeniesieni do rezerwy. Nie są oni powoływani do odbywania ćwiczeń wojskowych w czasie pokoju, z wyjątkiem przypadku przeszkolenia, za zgodą biskupa diecezjalnego lub wyższego przełożonego zakonnego, do pełnienia funkcji kapelana.
3. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, przeznacza się stosownie do potrzeb sił zbrojnych:
  - 1) duchownych – do pełnienia funkcji kapelanów wojskowych,
  - 2) alumnów wyższych seminariów duchownych oraz członków zakonów – do służby sanitarnej lub służby w obronie cywilnej.
4. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny właściwe organy wojskowe, w porozumieniu z biskupem diecezjalnym, zapewnią pozostawienie do duszpasterstwiej obsługi ludności niezbędnej liczby duchownych spośród tych, którzy podlegają mobilizacji.

Rozdział 4

Duszpasterstwo specjalne

Art. 30.

1. Dzieciom i młodzieży przebywającym w zakładach wychowawczych i opiekuńczych, jak również w sanatoriach, prewentoriach i szpitalach, zapewnia się prawo wykonywania praktyk religijnych, korzystania z posług religijnych i katechizacji, z zachowaniem wzajemnej tolerancji. W szczególności zapewnia się im możliwość udziału we Mszy św. w niedziele i święta oraz w rekolekcjach.
2. Dzieciom i młodzieży przebywającym na krajowych koloniach i obozach organizowanych przez instytucje państwowe zapewnia się prawo do wykonywania praktyk religijnych, w szczególności do udziału we Mszy św. w niedziele i święta.
3. Szczegółowe przepisy w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, wydaje Minister Edukacji Narodowej, a odnośnie do dzieci i młodzieży przebywających w sanatoriach, prewentoriach i szpitalach – Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, w porozumieniu z Sekretariatem Konferencji Episkopatu Polski.

Art. 31.

1. Osobom przebywającym w zakładach leczniczych oraz zamkniętych zakładach pomocy społecznej zapewnia się prawo wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych.
2. W celu realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1, kierownicy właściwych zakładów państwowych zatrudnią kapelanów skierowanych przez biskupa diecezjalnego.
3. W celu umożliwienia udziału zainteresowanych chorych i podopiecznych we Mszy św. i w innych zbiorowych praktykach religijnych, kierownicy właściwych zakładów państwowych przeznaczają odpowiednie pomieszczenia na kaplice, a w wyjątkowych wypadkach udostępnią do tego celu inne pomieszczenia.

Art. 32. (skreślony).**Rozdział 5****Organizacje kościelne, katolickie oraz stowarzyszenie katolików****Art. 33.**

1. Osobom należącym do Kościoła zapewnia się swobodę zrzeszania w celu realizacji zadań wynikających z misji Kościoła.
2. Prawo określone w ust. 1 jest wykonywane w ramach organizacji kościelnych i katolickich.

Art. 34.

1. Organizacjami kościelnymi w rozumieniu niniejszej ustawy są organizacje zrzeszające osoby należące do Kościoła:
  - 1) erygowane przez biskupa diecezjalnego lub w ramach statutów zakonnych przez wyższego przełożonego zakonnego, a w odniesieniu do organizacji o zasięgu ponaddiecezjalnym – przez Konferencję Episkopatu Polski,
  - 2) założone przez wiernych z udziałem proboszcza, rektora kościoła lub przełożonego zakonnego za zezwoleniem władzy kościelnej, o której mowa w pkt 1.
2. Organizacje kościelne mają na celu w szczególności działalność na rzecz formacji religijnej, kultu publicznego i nauki katolickiej.
3. Organizacje kościelne działają w ramach tych kościelnych osób prawnych, w których zostały powołane. O erygowaniu organizacji o zasięgu ponaddiecezjalnym Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski powiadamia Urząd do Spraw Wyznań. Organizacje wymienione w ust. 1 pkt 1 mogą nabyć osobowość prawną w trybie art. 10.
4. Władze kościelne czuwają nad zgodnością działania organizacji z ich celami religijnymi i moralnymi.
5. Do organizacji kościelnych nie stosuje się prawa o stowarzyszeniach. Przepisy ustawy o zgromadzeniach stosuje się do organizacji kościelnych jedynie gdy

chodzi o zebrania na drogach i placach publicznych oraz w pomieszczeniach użyteczności publicznej.

Art. 35.

1. Organizacjami katolickimi w rozumieniu ustawy są organizacje założone za aprobatą władzy kościelnej, która zatwierdza im kapelana lub asystenta kościelnego. Działają one w łączności z hierarchią kościelną.
2. Organizacje katolickie mogą mieć na celu w szczególności zgodną z nauką Kościoła działalność społeczno-kulturalną, oświatowo-wychowawczą i charytatywno-opiekuńczą.
3. Do organizacji katolickich stosuje się przepisy prawa o stowarzyszeniach, z tym że:
  - 1) władzy kościelnej przysługuje prawo cofnięcia aprobaty, o której mowa w ust.1,
  - 2) wystąpienie do sądu z wnioskiem o rozwiązanie stowarzyszenia wymaga uzgodnienia w Komisji Wspólnej,
  - 3) w przypadku likwidacji organizacji katolickiej do jej majątku stosuje się odpowiednio przepisy o majątku zlikwidowanych kościelnych osób prawnych, chyba że ich statut stanowi inaczej.

Art. 36.

Organizacje, których celem jest krzewienie trzeźwości, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu lub używające narkotyków oraz udzielanie pomocy ich rodzinom, mogą być tworzone także w formie organizacji kościelnych, o których mowa w art. 34, lub organizacji katolickich, o których mowa w art. 35.

Art. 37.

Organizacje inne niż wymienione w art. 33, zrzeszające katolików, realizują ideały chrześcijańskie według własnych programów, działając wyłącznie na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów prawa oraz swoich statutów.

Rozdział 6

Działalność charytatywno-opiekuńcza Kościoła

Art. 38.

1. Osoby prawne Kościoła mają prawo prowadzenia właściwej dla każdej z nich działalności charytatywno-opiekuńczej.
2. Dla prowadzenia działalności, o której mowa w ust. 1, władze kościelne są uprawnione również do powołania:
  - 1) Caritas Polskiej – jako instytucji o zasięgu krajowym,
  - 2) Caritas diecezji – dla poszczególnych diecezji.
3. Caritas Polską powołuje, nadaje jej statut i nadzoruje Konferencja Episkopatu Polski.

4. Caritas diecezji powołuje, nadaje jej statut i nadzoruje biskup diecezjalny.
5. Zakony prowadzą działalność charytatywno-opiekuńczą w zakresie określonym w ich statutach lub odpowiednich aktach wewnętrznych.
6. Działalność charytatywno-opiekuńczą mogą prowadzić organizacje katolickie w zakresie określonym w ich statutach.

Art. 39.

Działalność charytatywno-opiekuńcza Kościoła obejmuje w szczególności:

- 1) prowadzenie zakładów dla sierot, starców, osób upośledzonych fizycznie lub umysłowo oraz innych kategorii osób potrzebujących opieki,
- 2) prowadzenie szpitali i innych zakładów leczniczych oraz aptek,
- 3) organizowanie pomocy w zakresie ochrony macierzyństwa,
- 4) organizowanie pomocy sierotom, osobom dotkniętym klęskami żywiołowymi i epidemiami, ofiarom wojennym, znajdującym się w trudnym położeniu materialnym lub zdrowotnym rodzinom i osobom, w tym pozbawionym wolności,
- 5) prowadzenie żłobków, ochronek, burs i schronisk,
- 6) udzielanie pomocy w zapewnianiu wypoczynku dzieciom i młodzieży znajdującym się w potrzebie,
- 7) krzewienie idei pomocy bliźnim i postaw społecznych temu sprzyjających,
- 8) przekazywanie za granicę pomocy ofiarom klęsk żywiołowych i osobom znajdującym się w szczególnej potrzebie.

Art. 40.

Środki na realizację działalności charytatywno-opiekuńczej pochodzą w szczególności z:

- 1) ofiar pieniężnych i w naturze,
- 2) spadków, zapisów i darowizn krajowych i zagranicznych,
- 3) dochodów z imprez i zbiórek publicznych,
- 4) subwencji, dotacji i ofiar pochodzących od krajowych instytucji i przedsiębiorstw państwowych, społecznych, wyznaniowych i prywatnych,
- 5) odpłatności za usługi świadczone przez kościelne instytucje charytatywno-opiekuńcze,
- 6) dochodów z działalności gospodarczej prowadzonej przez Caritas Polską i Caritas diecezji bezpośrednio lub w formie wyodrębnionych zakładów,
- 7) dochodów instytucji kościelnych.

Rozdział 7

Budownictwo sakralne i kościelne. Cmentarze

Art. 41.

1. Kościół w Polsce i jego osoby prawne mają prawo realizacji inwestycji sakralnych i kościelnych.

2. Inwestycją sakralną jest budowa, rozbudowa, odbudowa kościoła lub kaplicy, a także adaptacja innego budynku na cele sakralne.
3. Inwestycją kościelną jest inwestycja kościelnej osoby prawnej nie wymieniona w ust. 2.
4. Inwestycje sakralne i kościelne podlegają ogólnie obowiązującym przepisom o planowaniu przestrzennym i prawa budowlanego, a w odniesieniu do budynków zabytkowych – również przepisom o ochronie dóbr kultury.

Art. 42.

1. Plany zagospodarowania przestrzennego obejmują także inwestycje sakralne i kościelne oraz katolickie cmentarze wyznaniowe. Przeznaczenie terenu na te cele ustala się w tych planach na wniosek biskupa diecezjalnego lub wyższego przełożonego zakonnego.
2. Grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego na cele wskazane w ust. 1, będą oddawane w użytkowanie wieczyste albo podlegały sprzedaży kościelnym osobom prawnym na ich wniosek.
3. Grunty stanowiące własność jednostki samorządu terytorialnego przeznaczone na te cele mogą być sprzedawane za cenę ustaloną uchwałą odpowiedniej rady lub sejmiku tej jednostki.
4. Biskupi diecezjalni lub wyżsi przełożeni zakonni uzgadniają kolejność realizacji inwestycji sakralnych i kościelnych na okres narodowego planu społeczno-gospodarczego.
5. Szczegółowy tryb i zakres uzgadniania, o którym mowa w ust. 4, terminy uzgadniania oraz postępowania w przypadkach losowych określa w drodze rozporządzenia minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z Sekretariatem Konferencji Episkopatu Polski.

Art. 43.

1. Inwestycje sakralne i kościelne są finansowane ze środków własnych kościelnych osób prawnych.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do inwestycji mających na celu stworzenie warunków do działania duszpasterstwa wojskowego oraz duszpasterstwa specjalnego w zakładach państwowych.
3. Na odbudowę i utrzymanie dóbr kultury stanowiących własność kościelnych osób prawnych będą udzielane dotacje państwowe na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 44.

Nie pobiera się opłat za użytkowanie wieczyste gruntów oddanych pod zakłady charytatywno-opiekuńcze i punkty katechetyczne.

Art. 45.

1. Parafie mają prawo posiadania, zarządzania oraz zakładania i poszerzania cmentarzy grzebalnych.
2. Przepis ust. 1 ma również zastosowanie do zakonów lub ich domów w odniesieniu do wyodrębnionych cmentarzy zakonnych.
3. W miejscowościach, gdzie nie ma cmentarzy komunalnych, zarządy cmentarzy umożliwiają pochowanie na cmentarzach, o których mowa w ust. 1, na równych prawach także innych zmarłych.
4. Przepisy ust. 1–3 nie naruszają ogólnych przepisów o cmentarzach i chowaniu zmarłych, o planowaniu przestrzennym oraz o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Rozdział 8**Kultura oraz środki masowego przekazywania****Art. 46.**

1. Dla zapewnienia warunków rozwoju kultury chrześcijańskiej kościelne osoby prawne mają prawo wydawania prasy, książek i innych druków oraz zakładania i posiadania wydawnictw, katolickiej agencji informacyjnej, zakładów poligraficznych, z zachowaniem obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa.
2. W celu realizacji postanowień ust. 1 kościelne osoby prawne mogą otrzymywać jako darowizny z zagranicy na własne potrzeby maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.

Art. 47.

Kościelne osoby prawne mogą organizować własny kolportaż prasy lub korzystać z pośrednictwa innej sieci kolportażu.

Art. 48.

1. Kościół ma prawo do emitowania w środkach masowego przekazywania Mszy św. w niedziele i święta oraz swoich programów, w szczególności religijno-moralnych, społecznych i kulturalnych.
2. Sposób realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1, regulują porozumienia między Sekretariatem Konferencji Episkopatu Polski a jednostkami publicznej radiofonii i telewizji.
3. Kościół ma prawo do zakładania i używania urządzeń radiokomunikacyjnych przeznaczonych do nadawania programów radiofonicznych i telewizyjnych oraz do uzyskiwania na ten cel niezbędnych częstotliwości na zasadach określonych w przepisach ustawy o radiofonii i telewizji.

Art. 49.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładania i prowadzenia własnych teatrów, kin, wytwórni filmów i wytwórni innych środków audiowizualnych.

2. Kościelne osoby prawne mają prawo dystrybucji i rozpowszechniania filmów i innych środków audiowizualnych.
3. Korzystanie z praw, o których mowa w ust. 1 i 2, następuje bez obowiązku uzyskiwania zezwoleń i upoważnień na tę działalność, jeśli jest prowadzona na potrzeby realizacji zadań religijno-moralnych w sferze kultury. O podjęciu i prowadzeniu tej działalności władza kościelna powiadamia państwowy organ właściwy do udzielania takich zezwoleń i upoważnień.
4. Kościelne osoby prawne mogą otrzymywać jako darowizny z zagranicy na własne potrzeby urządzenia i materiały niezbędne do prowadzenia działalności określonej w ust. 1.

Art. 50.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładania i posiadania archiwów i muzeów.
2. Kościelne osoby prawne mają prawo do gromadzenia zbiorów bibliotecznych na cele wewnętrzne i publiczne. O podjęciu publicznego udostępniania zbiorów władza kościelna powiadamia właściwy do rejestracji bibliotek organ państwowy.
3. Kościół i jego osoby prawne mają, bez potrzeby uzyskiwania zezwoleń, prawo organizowania i prowadzenia związanej z wypełnianiem jego zadań działalności kulturalnej i artystycznej.

Art. 51.

Instytucje państwowe, samorządowe i kościelne współdziałają w ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury kościelnej i sztuki sakralnej oraz ich dokumentacji, muzeów, archiwów i bibliotek będących własnością kościelną, a także dzieł kultury i sztuki o motywach religijnych, stanowiących ważną część dziedzictwa kultury polskiej.

Dział III

Sprawy majątkowe kościelnych osób prawnych

Art. 52.

Kościółowi i jego osobom prawnym przysługuje prawo nabywania, posiadania i zbywania mienia ruchomego i nieruchomego, nabywania i zbywania innych praw oraz zarządzania swoim majątkiem.

Art. 53. (skreślony).

Art. 54.

1. W obrocie nieruchomościami między kościelnymi osobami prawnymi nie stosuje się prawa pierwokupu na rzecz Skarbu Państwa.
2. Przy nabywaniu nieruchomości lub ich części przez kościelne osoby prawne od osób trzecich prawo pierwokupu może być stosowane jedynie w przypadkach,

gdy inwestor państwowy lub spółdzielczy uzyskał wcześniej decyzję o ustaleniu lokalizacji inwestycji mieszkaniowej na tej nieruchomości lub części tej nieruchomości.

Art. 55.

1. Majątek i przychody kościelnych osób prawnych podlegają ogólnym przepisom podatkowym z wyjątkami określonymi w ust. 2–6.
2. Kościelne osoby prawne są zwolnione od opodatkowania z tytułu przychodów ze swojej działalności niegospodarczej. W tym zakresie osoby te nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy o zobowiązaniach podatkowych.
3. Dochody z działalności gospodarczej kościelnych osób prawnych oraz spółek, których udziałowcami są wyłącznie te osoby, są zwolnione od opodatkowania w części, w jakiej zostały przeznaczone w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na cele kultowe, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, działalność charytatywno-opiekuńczą, punkty katechetyczne, konserwację zabytków oraz na inwestycje sakralne, o których mowa w art. 41 ust. 2, i te inwestycje kościelne, o których mowa w art. 41 ust. 3, których przedmiotem są punkty katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze, jak również remonty tych obiektów.
4. Kościelne osoby prawne są zwolnione od opodatkowania i od świadczeń na fundusz gminny i fundusz miejski, od nieruchomości lub ich części, stanowiących własność tych osób lub używanych przez nie na podstawie innego tytułu prawnego na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej.
5. Zwolnienie od opodatkowania podatkiem od nieruchomości oraz od świadczeń na fundusz gminny i fundusz miejski obejmuje nieruchomości lub ich części przeznaczone na cele mieszkalne duchownych i członków zakonu, jeżeli:
  - 1) są one wpisane do rejestru zabytków,
  - 2) służą jako internaty przy szkołach i seminariach duchownych, domy zakonów kontemplacyjnych, domy formacyjne zakonów i domy księży emerytów (sióstr emerytek),
  - 3) znajdują się w budynkach kurii diecezjalnych i biskupich, zakonnych zarządów generalnych i prowincjalnych w Sekretariacie Prymasa Polski i w Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski.
6. Nabywanie i zbywanie rzeczy i praw majątkowych przez kościelne osoby prawne w drodze czynności prawnych oraz spadkobrania, zapisu i zasiedzenia jest zwolnione od podatku od spadków i darowizn oraz opłaty skarbowej, jeżeli ich przedmiotem są:
  - 1) rzeczy i prawa nie przeznaczone do działalności gospodarczej,
  - 2) sprowadzane z zagranicy maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.
7. Darowizny na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą są wyłączone z podstawy opodatkowania darczyńców podatkiem dochodowym i podatkiem wyrównawczym, jeżeli kościelna osoba prawna przedstawi darczyńcy pokwitowanie odbioru oraz – w okresie dwóch lat od dnia przekazania darowizny – spr-

wozdanie o przeznaczeniu jej na tę działalność. W odniesieniu do darowizn na inne cele mają zastosowanie ogólne przepisy podatkowe.

8. Kościelne jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 12, mogą być na wniosek kościelnej osoby prawnej uznane przez właściwą izbę skarbową za odrębne podmioty podatkowe, jeśli są organizacyjnie wyodrębnione.
9. Nabywanie rzeczy i praw majątkowych, o których mowa w ust. 6, jest zwolnione od opłat sądowych i notarialnych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych.

Art. 56.

Zwalnia się z należności celnych przywozowych towary przeznaczone na cele charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze oraz towary o charakterze kulturalnym przeznaczone na cele kultu, przywożone dla kościelnych osób prawnych, w granicach i na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1186/2009 z dnia 16 listopada 2009 r. ustanawiającym wspólnotowy system zwolnień celnych (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2009, str. 23).

Art. 57.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo do zbierania ofiar na cele religijne, kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą oraz utrzymanie duchownych i członków zakonów.
2. Zbiórki wymienione w ust. 1 nie wymagają pozwolenia właściwego organu, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w miejscach i okolicznościach zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony.

Art. 58.

1. Kościelne osoby prawne mogą zakładać fundacje. Do fundacji tych stosuje się ogólnie obowiązujące przepisy o fundacjach, ze zmianami wynikającymi z przepisów ust. 2–5.
2. Niezależnie od nadzoru państwowego, nadzór nad działalnością fundacji sprawuje kościelna osoba prawna, będąca fundatorem lub wskazana w statucie fundacji.
3. W razie stwierdzonych nieprawidłowości w zarządzaniu fundacją, właściwy organ państwowy zwraca się do kościelnej osoby prawnej, sprawującej nadzór nad fundacją, wyznaczając termin nie krótszy niż trzy miesiące na spowodowanie usunięcia nieprawidłowości. Po bezskutecznym upływie tego terminu można zastosować środki oznaczone w przepisach o fundacjach.
4. W razie konieczności poddania fundacji zarządowi przymusowemu w myśl przepisów o fundacjach, zarząd ten będzie sprawowała kościelna osoba prawna wyznaczona przez Prezydium Konferencji Episkopatu Polski.
5. Jeżeli statut fundacji nie stanowi inaczej, w razie jej likwidacji:
  - 1) do jej majątku znajdującego się w kraju stosuje się odpowiednio przepis art. 59,
  - 2) o przeznaczeniu jej majątku znajdującego się za granicą zadecyduje Konferencja Episkopatu Polski lub wyższy przełożony zakonny.

Art. 59.

W razie zniesienia kościelnej osoby prawnej, jej majątek przechodzi na nadrzędną kościelną osobę prawną, a jeżeli taka osoba nie istnieje lub nie działa w Polsce, majątek ten przechodzi na Konferencję Episkopatu Polski lub Konferencję Wyższych Przełożonych Zakonnych.

Dział IV**Przepisy przejściowe i końcowe****Rozdział 1****Regulacja spraw majątkowych Kościoła****Art. 60.**

1. Nieruchomości lub ich części, pozostające w dniu wejścia w życie ustawy we władaniu kościelnych osób prawnych, stają się z mocy prawa ich własnością, jeżeli:
  - 1) były własnością diecezji, parafii, klasztorów lub innych instytucji greckokatolickich (unickich),
  - 2) podlegały przejęciu na własność Państwa z mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87 i Nr 10, poz. 111 i z 1969 r. Nr 13, poz. 95) zwanej dalej "ustawą o dobrach martwej ręki", a zostały pozostawione, wydzierżawione lub przekazane kościelnym osobom prawnym,
  - 3) podlegały przepisom dekretu z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji (Dz. U. Nr 25, poz. 172 i z 1957 r. Nr 1, poz. 3), a zostały poręczone, pozostawione, wydzierżawione, wynajęte lub przekazane kościelnym osobom prawnym,
  - 4) zostały przez byłe władze zaborcze austriackie przejęte na własność funduszy religijnych, funduszy naukowych, szkół parafialnych lub katolickich gmin parafialnych,
  - 5) znajdują się na nich cmentarze lub obiekty sakralne wraz z budynkami towarzyszącymi; dotyczy to również obiektów położonych na obszarze miasta stołecznego Warszawy, nie dotyczy natomiast kościołów garnizonowych.
2. Przez "budynki towarzyszące" obiektom sakralnym rozumie się położone w sąsiedztwie obiektów sakralnych: budynki stanowiące mieszkanie proboszcza lub rektora i kancelarię parafialną lub kancelarię rektora (plebanię), budynki stanowiące mieszkanie wikariuszy (wikariatkę), budynki stanowiące mieszkanie pracowników świeckich parafii lub rektoratu (organistówkę), budynki punktu katechetycznego i budynki domu zakonnego związanego z duszpasterstwem w tym obiekcie sakralnym albo świadczeniem w nim pomocy.
3. Nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1 pkt 4, które w dniu wejścia w życie ustawy znajdują się we władaniu państwowych jednostek organizacyjnych, stają się z mocy prawa odpowiednio własnością Skarbu Państwa, innych państwowych osób prawnych lub mieniem komunalnym.

4. Nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1 pkt 4, znajdujące się w samoistnym posiadaniu osób fizycznych lub osób prawnych nie wymienionych w ust. 1 i 3, podlegają nabyciu w drodze zasiedzenia, przy zaliczeniu okresu posiadania przed dniem wejścia w życie ustawy.
5. Stwierdzenie przejścia własności nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1 i 3, następuje w drodze decyzji wojewody.
6. Decyzje, o których mowa w ust. 5, mogą być zaskarżone do sądu administracyjnego. Skarga na niewydanie decyzji jest dopuszczalna po upływie 2 lat od daty wszczęcia postępowania administracyjnego.
7. Przejście własności nieruchomości lub ich części na podstawie ust. 1 i 3 jest wolne od podatków i opłat związanych z tym przejściem, a wynikające z niego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.
8. Postępowanie sądowe lub administracyjne dotyczące nieruchomości, o których mowa w ust. 1 i 3, ulega zawieszeniu, a sądy lub organy administracji państwowej przekazują ich akta organowi, o którym mowa w ust. 5.
9. Organ, który wydał decyzję ostateczną określoną w ust. 5, zawiadamia o niej sąd lub organ administracji państwowej, który zawiesił postępowanie, zwracając akta sprawy. Sąd lub organ administracji państwowej umorzy postępowanie.

Art. 61.

1. Na wniosek kościelnych osób prawnych wszczyna się postępowanie, zwane dalej "postępowaniem regulacyjnym", w przedmiocie przywrócenia im własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części:
  - 1) nie pozostających we władaniu kościelnych osób prawnych nieruchomości, o których mowa w art. 60 ust. 1 pkt 1, chyba że pozostają one w dniu wejścia w życie ustawy we władaniu innych kościołów i związków wyznaniowych,
  - 2) przejętych w toku wykonywania ustawy o dobrach martwej ręki, jeżeli nie wydzielono z nich należnych w myśl tej ustawy gospodarstw rolnych proboszczów. Z gruntów tych mogą być również wydzielone gospodarstwa rolne do 50 ha dla poszczególnych diecezji, seminariów duchownych i domów zakonnych prowadzących działalność określoną w art. 20 i 39; dla pozostałych domów zakonnych mogą być wydzielone gospodarstwa rolne do 5 ha. W skład gospodarstw rolnych mogą wchodzić także grunty leśne stanowiące część składową przejętych uprzednio nieruchomości ziemskich,
  - 3) które należały do zakonów bezhabitowych i stowarzyszeń kościelnych, a zostały przejęte w toku likwidacji dokonanej na podstawie rozporządzenia Ministra Administracji Publicznej z dnia 10 marca 1950 r. w sprawie przystosowania stowarzyszeń do przepisów prawa o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 9, poz. 98),
  - 4) mienia fundacji kościelnych,
  - 5) przejętych po 1948 r. w trybie egzekucji zaległości podatkowych,
  - 6) wywłaszczonych, jeżeli odszkodowanie za wywłaszczoną nieruchomość nie zostało wypłacone lub nie zostało podjęte,

- 6a) przejętych na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279),
  - 7) przejętych we władanie państwowych jednostek organizacyjnych bez tytułu prawnego, bez względu na późniejsze ustawodawstwo konwalidujące te przejęcia.
2. Przedmiotem postępowania regulacyjnego może być również przekazanie własności nieruchomości lub ich części:
- 1) w celu przywrócenia w nich sprawowania kultu religijnego lub działalności kościelnych osób prawnych w zakresie, o którym mowa w art. 20 i 39,
  - 2) których stan prawny nie jest ustalony, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie prawa osób trzecich.
3. W odniesieniu do nieruchomości objętych dekretem z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279) stosuje się odpowiednio art. 63 ust. 1, z tym że w odniesieniu do gruntów objętych tym dekretem przedmiotem postępowania regulacyjnego jest ustanowienie użytkowania wieczystego.
4. Regulacja nie może naruszać:
- 1) przepisów ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17, Nr 71, poz. 389 i Nr 72, poz. 394, z 1958 r. Nr 45, poz. 224 oraz z 1969 r. Nr 13, poz. 95),
  - 2) (skreślony),
  - 3) praw nabytych przez niepaństwowe osoby trzecie, w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.

Art. 62. (uchylony).

Art. 63.

1. Regulacja może polegać na:
  - 1) przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części,
  - 2) przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, gdyby przywrócenie własności natrafiało na trudne do przezwyciężenia przeszkody,
  - 3) przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości, w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2.
2. Regulacja dotycząca nieruchomości rolnych może następować także przez wydzielenie odpowiednich nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.
3. W toku postępowania regulacyjnego można dokonać także regulacji granic nieruchomości, a w miarę potrzeby ustanowić służebność gruntową lub znieść służebność dotychczas istniejącą.
4. (uchylony).

5. (uchylony).
6. (uchylony).
7. (uchylony).
8. (uchylony).
9. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi, z mienia których państwowych jednostek organizacyjnych lub mienia komunalnego może być wyłączona nieruchomość w celu jej przekazania jako nieruchomość zamienna lub na którą państwową jednostkę organizacyjną może być nałożony obowiązek zapłaty odszkodowania.

Art. 64. (uchylony).

Art. 65. (uchylony).

Art. 66.

1. Przydziały lokali dokonane w trybie przepisów o szczególnym trybie najmu na rzecz państwowych jednostek organizacyjnych lub organizacji politycznych, zawodowych, spółdzielczych lub społecznych w nieruchomościach stanowiących własność kościelnych osób prawnych tracą moc z upływem dwóch lat od dnia wejścia w życie ustawy.
2. W terminie określonym w ust. 1 nastąpi zwrot lokalu w stanie wolnym lub też strony zawrą nową umowę najmu lokalu lub umowę o przeniesienie własności nieruchomości.
3. Jeżeli strony dojdą do porozumienia w sprawie najmu lokalu, lecz nie zdołały uzgodnić wysokości czynszu, każda z nich może zwrócić się w tej sprawie do sądu.

Art. 67. (uchylony).

Art. 68.

1. Wnioski władz kościelnych, złożone w terminie pięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy, o wpisy do ksiąg wieczystych na rzecz kościelnej osoby prawnej władającej nieruchomością lub korzystającej z prawa oraz te wpisy są wolne od opłat, a przejście praw wolne od podatku.
2. Przepis ust. 1 ma również zastosowanie do zakładania ksiąg wieczystych, jeżeli poprzednie księgi wieczyste utraciły moc prawną, a zachowały znaczenie dokumentów.

Art. 69.

W okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie ustawy darowizny dokonane przez duchownych na rzecz kościelnych osób prawnych, jeżeli ich przedmiotem są udziały w spółkach, są zwolnione od opodatkowania, opłat skarbowych, sądowych i notarialnych, z wyjątkiem opłat kancelaryjnych.

Art. 70.

1. Przepis art.44 stosuje się również do nieruchomości pozostających w dniu wejścia w życie ustawy w użytkowaniu wieczystych kościelnych osób prawnych z przeznaczeniem na zakłady charytatywne-opiekuńcze i punkty katechetyczne.
2. Przepis art. 42 ust. 2 stosuje się również do nieruchomości pozostających w dniu wejścia w życie ustawy w użytkowaniu wieczystym kościelnych osób prawnych, z przeznaczeniem na inwestycje sakralne i kościelne, z wyjątkiem wymienionych w ust. 1, oraz katolickie cmentarze wyznaniowe. W razie sprzedaży zalicza się na poczet ceny wpłacone opłaty za użytkowanie wieczyste.
3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się, jeżeli nieruchomości oddane w użytkowanie wieczyste przeszły na własność kościelnych osób prawnych na podstawie art. 60.

Art. 70^a.

1. Osobom prawnym Kościoła Katolickiego, które po dniu 8 maja 1945 r. podjęły działalność na Ziemiach Zachodnich i Północnych, mogą być, na ich wniosek, przekazane nieodpłatnie na własność grunty znajdujące się w zasobach Państwowego Funduszu Ziemi albo w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa. Jeżeli grunty te znajdują się w zarządzie lub w użytkowaniu osób prawnych, przekazanie na własność może nastąpić wyłącznie za zgodą tych osób.
2. Wielkość przekazanej nieruchomości rolnej wraz z gruntami rolnymi, będącymi już własnością wnioskodawcy, nie może przekraczać w odniesieniu do:
  - 1) gospodarstw rolnych parafii – 15 ha,
  - 2) gospodarstw rolnych diecezji – 50 ha,
  - 3) gospodarstw rolnych seminariów duchownych, diecezjalnych i zakonnych – 50 ha,
  - 4) gospodarstw rolnych domów zgromadzeń zakonnych – 5 ha, chyba że domy te prowadzą działalność, o której mowa w art. 20 i 39; w tych przypadkach mogą być przekazane nieruchomości rolne o powierzchni do 50 ha.
3. Przekazanie na własność nieruchomości, o których mowa w ust. 1 i 2, następuje w drodze decyzji wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości, wydanej za zgodą Prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Decyzja ta stanowi podstawę do dokonania wpisów w księgach wieczystych.

Art. 71.

1. Ubezpieczenie społeczne duchownych reguluje odrębna ustawa.
2. Niezależnie od ustawowego ubezpieczenia duchownych kościelne osoby prawne mogą prowadzić wewnętrzną działalność ubezpieczeniową na rzecz duchownych, która w rozumieniu ustawy jest działalnością niegospodarczą.

Rozdział 2

Przepisy przejściowe

Art. 72.

1. Dowodem posiadania osobowości prawnej przez istniejące, w dniu wejścia w życie ustawy, osoby prawne jest wymienienie ich w:
  - 1) ostatnim wydanym drukiem przez diecezję lub archidiecezję przed wejściem w życie ustawy wykazie jednostek kościelnych i duchowieństwa (schematycznym diecezjalnym),
  - 2) ankiecie statystycznej zakonu lub prowincji zakonnej, złożonej według stanu z dnia 31 grudnia 1988 r. Urzędowi do Spraw Wyznań,
  - 3) decyzjach o niezgłoszeniu zastrzeżeń przeciwko utworzeniu parafii, wydanych na podstawie art.1 i 2 dekretu z dnia 31 grudnia 1956 r. o organizowaniu i obsadzaniu stanowisk kościelnych (Dz. U. z 1957 r. Nr 1, poz. 6).
2. W przypadkach gdy osoba prawna nie jest wykazana w dokumentach, o których mowa w ust. 1, władza kościelna nadeśle, w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, ich wykaz organom administracji państwowej, wymienionym w art. 13 ust. 2.

Art. 73.

1. Zmiana nazwy grup osób prawnych lub poszczególnych osób wymienionych w art. 6–9, bez zmiany ich istoty, może być dokonana przepisami wewnątrzkościelnymi, bez konieczności zmiany ustawy.
2. Minister – Kierownik Urzędu do Spraw Wyznań na wniosek Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski ogłosi zmianę, o której mowa w ust. 1, w Dzienniku Urzędowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej "Monitor Polski".

Rozdział 3

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 74.

1. W ustawie z dnia 15 marca 1933 r. o zbiórkach publicznych (Dz. U. Nr 22, poz. 162, z 1948 r. Nr 36, poz. 250 i z 1971 r. Nr 12, poz. 115) w art. 13 lit. a) otrzymuje brzmienie:
  - "a) do zbierania ofiar na cele religijne, kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą oraz utrzymanie duchownych i członków zakonów, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w miejscach i okolicznościach zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony,".
2. W art.13 ustawy z dnia 28 października 1948 r. o zakładach społecznych służby zdrowia i planowej gospodarce w służbie zdrowia (Dz. U. Nr 55, poz. 434, z 1950 r. Nr 36, poz. 327, z 1951 r. Nr 1, poz. 2 i z 1955 r. Nr 11, poz. 67) ust. 1–3 skreśla się.

3. W ustawie z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz. U. Nr 4, poz. 28 i z 1960 r. Nr 51, poz. 297) w art. 1 w pkt 1:
  - 1) dodaje się lit. i) w brzmieniu:

"i) 15 sierpnia – Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny",
  - 2) dodaje się nową lit. k) w brzmieniu:

"k) 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości",
  - 3) dotychczasowe lit. k) i l) otrzymują oznaczenie lit. l) i m).
4. W ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 1972 r. Nr 47, poz. 298) wprowadza się następujące zmiany:
  - 1) w art. 1:
    - a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

"3. Założenie lub rozszerzenie cmentarza wyznaniowego może nastąpić na terenie przeznaczonym na ten cel w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, po uzyskaniu zgody państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego.",
    - b) dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

"5. Zamknięcie cmentarza wyznaniowego następuje na wniosek władzy kościelnej lub za jej zgodą.",
  - 2) w art. 2 ust. 3 skreśla się,
  - 3) w art. 8 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

"2. W miejscowościach, w których nie ma cmentarzy komunalnych, zarząd cmentarza wyznaniowego umożliwia pochowanie na tym cmentarzu, na równych prawach, zwłok osób zmarłych, które nie należą do danego wyznania.",
  - 4) art. 17 skreśla się.
5. W ustawie z dnia 29 marca 1962 r. o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 89, z 1971 r. Nr 12, poz. 115, z 1982 r. Nr 14, poz. 113, z 1985 r. Nr 36, poz. 167 i z 1989 r. Nr 20, poz. 104) w art. 4 w ust. 1:
  - 1) pkt 8 i 9 otrzymują brzmienie:
    - "8) zgromadzenia związane z uroczystościami pogrzebowymi oraz sprawowane na cmentarzach nabożeństwa za zmarłych,
    - 9) nabożeństwa i obrzędy religijne kościołów i innych związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej, odbywające się:
      - a) w kościołach, kaplicach, domach modlitwy, budynkach kościelnych i na gruntach kościelnych oraz innych pomieszczeniach służących katechizacji lub organizacjom kościelnym,
      - b) w innych miejscach udostępnionych na ten cel przez osobę uprawnioną do dysponowania nimi, z wyłączeniem dróg, placów oraz budynków publicznych",
  - 2) dodaje się pkt 10 i 11 w brzmieniu:
    - "10) procesje i pielgrzymki na drogach publicznych, których trasa została uzgodniona w trybie przepisów o ruchu drogowym,
    - 11) zgromadzenia organizacji kościelnych, jeżeli nie odbywają się na drogach i placach publicznych lub w budynkach państwowych".

6. W ustawie z dnia 31 marca 1965 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych (Dz. U. z 1985 r. Nr 42, poz. 202 i z 1987 r. Nr 22, poz. 128) po art. 31 dodaje się art. 31a w brzmieniu:

"Art. 31a. 1. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim tytuły naukowe profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego nadaje Senat na wniosek rady wydziału, po otrzymaniu pozytywnej opinii Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej.

2. Rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego powiadamia Ministra Edukacji Narodowej o nadaniu tytułu naukowego.

3. Tytuły naukowe nadane przez Senat Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego odpowiadają, z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 4, tytułom naukowym nadanym w trybie art. 31.

4. Jeżeli profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przechodzi do państwowej jednostki organizacyjnej wymienionej w art. 31 ust. 2 na stanowisko profesora, tytuł naukowy nadaje mu Rada Państwa, w trybie określonym w tym przepisie. W postępowaniu o nadanie tytułu naukowego zachowuje moc opinia Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej."

7. W ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1988 r. Nr 30, poz. 207 i z 1989 r. Nr 20, poz. 104) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 46 dodaje się art. 46a w brzmieniu:

"Art. 46a. 1. Poborowych, którzy zostali duchownymi lub członkami zakonów (po profesji wieczystej) przenosi się do rezerwy.

2. Przepisu ust. 1 oraz innych przepisów ustawy dotyczących duchownych lub członków zakonów nie stosuje się do:

1) duchownych wybieranych na określoną kadencję,

2) duchownych lub członków zakonów kościołów i innych związków wyznaniowych o nie uregulowanej sytuacji prawnej.",

2) po art. 113 dodaje się art. 113a w brzmieniu:

"Art. 113a. Duchowni z wyjątkiem wybieranych na określoną kadencję, oraz członkowie zakonów mogą być powoływani do odbywania ćwiczeń wojskowych tylko w celu przeszkolenia do pełnienia funkcji kapelana wojskowego, za zgodą właściwego przełożonego kościelnego.",

3) po art. 117 dodaje się art. 117a w brzmieniu:

"Art. 117a. 1. Duchowni, z wyjątkiem wybieranych na określoną kadencję, mogą być powołani do czynnej służby wojskowej wyłącznie do pełnienia funkcji kapelanów wojskowych.

2. Słuchacze seminariów i szkół duchownych oraz członkowie zakonów mogą być powołani do czynnej służby wojskowej wyłącznie do służby sanitarnej lub służby w obronie cywilnej."

8. W ustawie z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94, z 1974 r. Nr 27, poz. 157, z 1979 r. Nr 15, poz. 97, z 1982 r. Nr 16, poz. 125, Nr 40, poz. 271 i Nr 41, poz. 273, z 1983 r. Nr 6, poz. 35 i Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 4, poz. 15 i Nr 23, poz. 100 oraz z 1987 r. Nr 14, poz. 83) art. 194 i 195 skreśla się.
9. W ustawie z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96, z 1982 r. Nr 16, poz. 124 i Nr 41, poz. 273, z 1983 r. Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 i Nr 31, poz. 138, z 1987 r. Nr 21, poz. 123 i z 1988 r. Nr 20, poz. 135) w art. 14 po wyrazach "oraz żołnierzom" dodaje się wyrazy "jak również duchownym i członkom zakonów oraz diakonatów".
10. W ustawie z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1985 r. Nr 42, poz. 201, z 1987 r. Nr 22, poz. 128 oraz z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 6, poz. 33 i Nr 20, poz. 104) w art. 7 w ust. 4 wyrazy "których status jest uregulowany umową między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a władzami kościelnymi" skreśla się.
11. W ustawie z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1989 r. Nr 14, poz. 74) w art. 82 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

"3. W obrocie nieruchomościami między osobami prawnymi jednego kościoła lub innego związku wyznaniowego nie stosuje się prawa pierwokupu na rzecz Skarbu Państwa."
12. W ustawie z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 36, poz. 180 i z 1988 r. Nr 19, poz. 132) art. 63 i rozdział 10 skreśla się.

Art. 75.

1. Do czasu wydania przepisów wykonawczych, o których mowa w art. 19 ust. 2, art. 20 ust. 2, art. 21 ust. 2, art. 30 ust. 3 i art. 42 ust. 5, pozostają w mocy przepisy dotychczasowe.
2. Tracą moc inne akty prawne w sprawach uregulowanych ustawą.

Rozdział 4 Przepisy końcowe

Art. 76.

Tracą moc:

- 1) dekret z dnia 31 grudnia 1956 r. o organizowaniu i obsadzaniu stanowisk kościelnych (Dz. U. z 1957 r. Nr 1, poz. 6),
- 2) przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 94, poz. 808, z 1946 r. Nr 4, poz. 30, z 1949 r. Nr 41, poz. 293 i Nr 45, poz. 335, z 1950 r. Nr 44, poz. 401 i Nr 53, poz. 489, z 1964 r. Nr 41, poz. 276 oraz z 1985 r. Nr 36, poz. 167) utrzymane w mocy odnośnie do związków wyznaniowych oraz zakonów i kongregacji duchownych przepisem art. 51 i art. 56 pkt 1 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 104),

- 3) przepisy art. 2 ust. 2 lit. a) i c) dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o zmianie niektórych przepisów Prawa o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 45, poz. 335).

Art. 77.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.